

Med piko *A* in med gornjim popirnim robom ravno nad piko *v* sredi prostora postavite piko ali točko *B*. Med točko *A* in med spodnjim popirnim robom v sredi prostora ravno pod *A* zaznamite točke *C*. Točke *B*, *A* in *C* zvežite s premo, ki mora biti navpična, točki *B* in *C* pa morate biti jednako daleč od *A*. Od točke *B* 1 cm na levo zaznamite točko *d*. Od točke *C* 1 cm na levo v tisti vrsti zaznamite točko *e*. Na levo od točke *e* v tisti daljavi, kakor je točka *e* od *d*, zaznamite točko *f*. Navpično nad točko *f* v jednaki višavi s točko *d* zarišite novo točko ter jo zaznamite z *g*. Sedaj preglejmo ali so (določene) točke *e* in *d*, *f* in *g*, potem *e* in *f* ter *d* in *g* jednako daleč narazen. Dalje preglejmo, ali sta točki *e* in *d*, *f* in *g* v navpični leži in točki *d*, *g* in *e*, *f* v vodoravni vrsti. Med točkama *d* in *e* in sicer na levo od točke *A* — 1 cm daleč zaznamimo točko *h*. V sredo med točki *e* in *f* postavimo točko *l*. Ravno tako zaznamimo *k* v sredi med točkama *f* in *g* ter zarišimo še točko *i* v sredo med *g* in *d*. Sedaj preglejmo, ali so točke

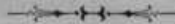
d in *h*, *h* in *e*, *e* in *l*, *l* in *f*, *f* in *k*, *k* in *g*, *g* in *i*, *i* in *d* jednako daleč narazen. Dalje vlecimo preme od točke *d* k točki *h*, od *h* k *e*, od *e* k *l* in od točke *l* k točki *f*. S premami zvezane točke in sicer *f* s *k*, *k* z *g*, *g* z *i*, *i* z *d* napravijo kvadrat ali štirjak. Končno zvežemo še sledeče točke s premami: *i* z *h*, *h* z *l*, *i* s *k*, *k* z *l*^a. Drugi lik je na ogel postavljen in v prejšnjem vrisan kvadrat. Jednako nalogo nahajamo v Grandauerjevi „Elementar Zeichenschule“ VI. zvezek list 51. pod 2 pri risanju po narekovanji.

Po tem načinu naj postopa učitelj dalje. Začetniku bode posedno dobro služil že omenjeni „Tretauov“ navod. Kadar so učenci narisali že mnogo raznovrstnih likov, katerim je podloga pravokotnik ali kvadrat, pričenmo lahko z risanjem raznih ornamentov brez stigem.

V dopolnilo prejšnjega razlaganja dostavimo še tu na koncu dovršene narise vseh treh nalog. Pod 4. je dopolnjena 3. podoba.

(Glej priloga!)

—z.—

Kako naj učitelj skrbi za zdravje šolskih otrok z ozirom na zakonite določbe.

(Konferenčna razprava.)

Ko bi hotel popolno odgovoriti na to vprašanje in isto vsestranski obravnavati, trebalo bi knjigo napisati. Navesti hočem le nekaj važnejših momentov. Koj v začetku pa omenim, da učitelj lahko vsako priliko vporabi, da izpolnjuje svojo dolžnost v tem oziru, kajti on naj, kakor veli zakon, poučuje in ob jednom tudi vzgojuje.

I.

V prvo hočem omeniti, kaj je storiti učitelju gledé šolskega poslopja, dasi nam ministerski ukaz od dne 19. mal. srpana 1875. l. prav natančno pové, kako morajo biti urejena šolska poslopja. Jako umestno je, da šolska oblastva nadzorujejo zidanja šolskih poslopij in da so se izdala natančna določila o tej stvari, kajti učitelj bi našel po navadi gluha

ušesa, ako bi hotel o tej stvari kaj predlagati. Ker se pa kljub zakonitim določbam tudi pri stavbah novih šol marsikaj napačnega stori, naj bi se izdelali normalni načrti za razne kategorije ljudskih šol, kateri naj bi se tudi od šolnikov natančno premotrili, kajti skušnja uči, da bi se mnogokrat lahko še bolj praktična poslopja stavila in mnogokrat še stroški pomajšali a šola bi bila bolj praktična in svojemu namenu bolj prikladno zidana. Kjer učitelj zapazi pri šolski stavbi nedostatke, in to mislim pri starih šolskih poslopjih, dolžan je delovati na to, da se kakor hitro mogoče odstranijo. Istina je, da bode moral marsikako robato vtakniti v žep, ker ljudstvo se nekako trdovratno drži starega osobito gledé tacih stvarij, katere bi jim povzročale stroškov. Marsikdo bode sicer ugovarjal: Ako bodem

delal občini stroške, ne bodem priljubljen pri občinstvu, jelo me bode sovražiti i. t. d. A tako bode govoril le bojzljivi kruhoborec, kateremu je le lastna koža v mari. Ko bi vsi tako ravnali, bila bi malone vsa šolska poslopja tako zanemarjena, kakor so žal nekatera in to nam učiteljem v sramoto. Tako bi morali ravnati vsi č. gg. kolegi brez vsake bojzljivosti. Žal da se le premnogokrat dogodi, da naslednik podere, kar je prednik z vsem naporom sezidal, samo da bi se občanom prikupil. Sramotno je to, pa istinito. Gotovo je, da trud posameznikov ne bode imel uspeha ako ne bodemo vzajemno ravnali. Ne ustrašimo se, dasi se nam tu in tam očita, da se stavijo šolske palače, kajti ako bi to bila tudi resnica, ne godilo bi se radi nas in naših obitelji, to bi delali občini jedino radi svoje dece. Ne bojimo se nevolje, kajti ista se s časom poleže, posebno ako bodemo delali vsi po jedino. Potem se nikdar ne bode reklo posameznim delavnim kolegom: Zakaj bi ravno pri naši šoli moralo tako biti, tu ali tam pa ni tako.

II.

Kako naj pa učitelj dalje skrbi za zdravje šolskih otrok? V prvi vrsti mi je omeniti snage, kajti: „snaga je Bogu in ljudem draga“, glasi se prislovica. Ako že nimamo šolskega poslopja, katero bi bilo po postavnih določbah sezidano, skrbimo vsaj, da bode isto snažno, ker to ni takošna težava. V tem bodita pa učitelj in njegova obitelj v vzgled. Nikakor se ne more zahtevati, da bi bilo njegovo stanovanje z vsem mogočim komfortom opravljeno, kajti tega ne dopuščajo materijelne razmere našega stanu, a tudi priprosto opravljeno stanovanje je lahko snažno, naj je že poslopje še tako slabo. Ako bode učitelj sam skrbel za snago, potem bode še le od otrok isto zahtevati mogel. Kjer se bode pa pri otrocih strogo zahtevala snaga, tam se ji bodo kmalu privadili, isto tudi doma opazovali in jo jeli čislati. Stanovanja bodo postala snažna, kar se žal sedaj le prepogosto pogreša. Kolikrat pridemo v kako stanovanje, kjer je vzduh tak, da se

Bogu usmili. Ako je živinčetu prikladen zračni hlev, zakaj bi človeku ne ugajalo zračno stanovanje, kjer je vse snažno. V začetku se res borimo s težavo, a prišla bode druga generacija, katero je nam vzgojiti in ljudstvo bode tedaj samo podpiralo učitelja, kar je sedaj večinoma nasprotno. Marsikatero zabavljico bode moral učitelj preslišati, a vse to ga ne sme ostrašiti, saj pripravlja pot svojim naslednikom, če bi sam ne užival sadu svojega delovanja.

Najvažnejša skrb učiteljeva je, da uči otroke varovati svoje čute in zdravje, kajti to so neprecenljivi darovi božji. Posebno važnosti sta vid in sluh. Otroke naj pri vsaki priliki opozarja na vse, kar bi utegnilo kvariti naše zdrave čute. Takoj v pričetku je paziti, da si otroci ohranijo zdrave čute. Posebno mu je paziti na zakonite določbe gledé razsvetljave šolskih prostorov. Ne bom na dolgo in široko razkladal določeb v tej stvari, ampak opozorim na § 10. ministerskega ukaza z dné 9. mal. srpana 1875, kateri nam kratko a prav jasno pové, kaj je naša dolžnost. Učitelj naj takoj pri prvencih pazi, da se pri pisanji ne bodo preveč naslanjali na tablice, kadar pišejo ali na knjige, kadar beró i. t. d. Vsaki izmed č. gg. kolegov je gotovo že sam mnogo bral o tej stvari. Kakor na čute izročene mu dece istotako naj pazi, da si ista ne pokvari notranjih organov n. pr. dihal. Ravno v šoli se mnogo otrok navadi, da ne sedé ravno, tudi se dogaja, da sčasom temu toli privadi, da nikdar tudi pozneje ne sedi lepo ravno. Kake posledice ima lahko taka sičér malenkostna stvar, znano je vsakemu. Posebno pri pisanji in risanju se godi, da se otroci naslanjajo s prsi na klopi, kar naj pa učitelj ne pusti pod nobenim pogojem. Isto velja pa tudi deklicam, kadar se vadijo v ženskih ročnih delih. Ako sedi deklica vsa sključena, kadar plete, kvačka i. t. d., ne morejo se njena pljuča zadostno raztezati pri dihanji, ona postane kratkovidna, kako lahko se pa tudi zgodi, da si z iglo pletenico pokvari oko, ako delo preveč pri sebi drži. Koliko dobrega stori učitelj, ako pazi na otroke in jim daje potrebna navodila! Pri

tem mi je še omeniti, da naj učitelj skrbi, da bodo šolske klopi primerno narejene, ker drugače so otroci pravi mučenci, ako morajo sedeti ali skoraj bi rekel viseti po 2 do 3 ure v nerodnih klopéh, kakoršne so žal po prav mnogih šolah.

Velike važnosti je pa tudi to, da pazi učitelj na kurjavo v šolskih sobah. Ne vem, kako je mogoče, da v nekaterih šolskih sobah še ni toplomera in se torej določitev gorkote prepušča kakej postrežnici ali se ji še celo ukaže štediti z drvmi. Niti učitelj, niti postrežnica naj ne določujeta, koliko se ima kuriti, to je naloga toplomera, kateri mora v vsaki šolski sobi viseti. Zakon odločno zahteva, da naj je 13—15° R toplote ne gledé na to, je li učitelju pregorko. Obsojati je pa vsekakor, da se bi izbe ne prezračevala, da bi bilo manj kurila treba, kakor se je to godilo nekje in se je učitelj jezil nad podrejeno mu učiteljsko močjo, katera je po uku odprla okna, da se je prezračila šolska soba. Čemu se je štedilo s premogom ali drvmi, ne bom preiskoval, a ljudstvo si je tolmačilo to na tak način, da za omenjenega nikakor ni častno.

Učitelj naj tudi strogo pazi, da otroci med poukom ne bodo imeli zavijač okoli vratu, odstranijo naj jih čez nekoliko časa, ko pridejo v šolo in si jih šele pred odhodom iz šole ovijó. S tem bode se preprečila marsikaka vratna bolezen, katere mnogokrat prav kruto gospodarijo med našo mladino.

Ker pa vsled obilnega izhlajenja v šolskih sobah nastane v prav kratkem času in to posebno ob vlažnem vremenu prav slab vzduh, naj učitelj pazi, da se šolska soba zadostno prevetruje a tu je treba paziti, da otrokom to ne bode škodilo, ako se godi med poukom. Že poprej omenjeni ministerijalni ukaz govori o ventilatorjih, a jaz jih razven v mestnih šolah še nisem nikjer opazil. Ne vem, kako se ta mala a toli potrebna naprava večinoma in to še celo pri novih stavbah prezira. Šolsko poslopje na Dobravi je šele staro 10 let a ventilatorjev nima; vrh tega so pa okna tako narejena, da se ne dadó zatakiniti in veter lahko okna odpira in zapira, ko se prevetruje,

kar je posebno neprilčno, ako se to godi med poukom. Moje mnenje je, da naj bi pri kolavdacijah šolska oblastva tudi na take malenkostne a jako važne naprave pazila.

Učitelj naj pa tudi gledé nalezljivih boleznij pazi na njemu izročeno deco. Dostične določbe ukazujejo, da naj učitelj v takih slučajih postopa vzajemno s krajnim šolskim svetom, a žal, da naši krajni šolski sveti — nekaj častnih izjem — še ne poznajo svoje naloge in menijo, da imajo isti namen, kakor takoimenovana coklja pri vozu, namreč da zadržujejo šolski napredek. Kolike neprilike se lahko pojavijo v tacih slučajih, je marsikateri č. gg. tovarišev že sam skušil. — Kakor znano, mora se vsak slučaj objaviti e. kr. okrajnemu šolskemu svetu, da potem isti ukrene potrebno. A kako se ljudstvo boji te objave, ker takoj preračuni eventualne stroške, ki bi morebiti nastali, ako bi prišel se prepričat kak zdravnik o bolezni. Vrh tega naj se pa še pojavi bolezen v hiši kakega veljaka — oštirja — in naj bi hišo kontumacirali, koliko vriša in hrupa bi povzročilo to, učitelj bi si pa nakopal vedno sovraštvo, kakor se je to v istini že zgodilo. Najhujše je pa, ako zapró šolo. Isti stariši, kateri poprej najbolj zanikarno pošiljajo otroke v šolo, se nakrat spreobrnejo in najhujše tarnajo, da je pouk prenehal. Kako radi bi pošiljali otroke v šolo, pa ta hudomušni učitelj je zato objavil, da mu ni treba poučevati. Služi naj nam le vzgled v pojasnilo. V nekem kraju razsajale so koze. Učitelj opozori župana, da naj stori potrebno, a ker se je ta bal neprilik, pustil je stvar, kakor je bila. Učitelj je pa vse jedno storil, kar mu veleval zakon. Oblastvo je ukazalo šolo nekaj časa zapreti. Dostičnega učitelja sreča znan zanikarnej, kateri je bil radi slabega šolskega obiskovanja svojih otrok že mnogokrat kaznovan. Človek bi mislil, da je vesel, da je pouk prenehal, a motil bi se. Kako je mož tarnal in tožil, da bodo otroci toliko zamudili i. t. d. in da je g. učitelj samo za to naznanil, da mu ni treba poučevati. Ljudstvo v istini ne pozna mnogokrat zakonitih določeb, ali mnogokrat se pa tudi ne da poučiti in

nič ne pomaga, ako tudi mu črno na belem pokažeš. Če si pa katerega vsaj nekoliko prepričal, ti končno odvrne: „Je že res, pa ni treba vender tako ‚dienstlich‘ biti“.

Kakor sem že koj v pričetku omenil naj učitelj vsako priliko porabi, da bode vplival na povoljni razvitek telesa. To posebno lahko stori pri berilnih vajah in pri pouku v naravoslovju. Tu mu je dana najlepša prilika otroke poučiti, kako naj čuvajo svoje zdravje. Posebno otroke višje skupine lahko poučujemo na podstavi berilnih vaj v II. in III. berilu. Tam je mnogo sestavkov, katere lahko v ta namen prav izvrstno porabimo. Jaz mislim,

da je to pravi pot, dasi mi je kmalu potem, ko sem nekoč obravnaval berilno vajo „Srce, pljuča in želodec“, pri seji krajnega šolskega sveta rekel podpredsednik: „Kaj tacega pa res ne učite otrok; ljudje se pritožujejo in pravijo, saj ni padar, da bo vedel take reči, rajši naj jih uči brati“.

Gotovo nas kaj tacega ne bode strašilo, da bi zapustili odkazani nam pot. Le vztrajno delujmo, kakor nam velevalo določbe, kajti v svesti smo si, da na tak način delujemo za blagor nam izročene dece, za blagor ljudstva, dasi isto mnogokrat našega truda ne pripozna.

Fr. Gärtner — Dobrova.

Knjiga Slovenska

v

XIX. veku

*

Knjiga prirode. Schoedler. I. Sno-
pič. Fizika. Poslovenil Ivan Tušek,
profesorj na véliki realki v Zagrebu. Za-
ložila in na svetlo dala Matica Slovenska.
1869. Natis. J. Blaznik v Ljubljani. 8. 227.
Z 216 podobami. Kazalo in terminologija po
abecedi (str. 205—227).

Prirodopi rastlinstva s podoba-
mi. Za spodnje razrede srednjih šol izdelal
Dr. Alojzij Pokorny. Poslovenil Ivan Tu-
šek, profesor c. kr. gimnazije v Ljubljani.
Drugo predelano in pomnoženo izdanje s
350 podobami. Založila in na svetlo dala
Matica Slovenska. 1872. 8. Natis. v
Pragi Henrik Mercy. Predgovor. Kazalo I X.
244 str. Slovénsko-latinsko-nemški imenik
(str. 231—244). „Slavno ministerstvo nauka
in bogočastja je jeseni lanskega leta vpeljalo
moj leta 1864 izišli prevod Pokorny-evega
prirodopisa rastlinstva v slovenske razrede
naših srednjih šol. Ker se je pa ta knjiga
bila že čisto razprodala, trebalo je gledati,
da se ali stari prevod na novo natisne, ali
pa, da se najnovejše predelano, pomnoženo in
350 podobami ilustrirano nemško izdanje po-
slovéni. Prva pot bila bi cenejša, druga pa

koristnejša. Ker je lastnik podob F. Tempsky
v Pragi privolil je posoditi za slovensko iz-
danje, ko bi se knjiga tiskala v Pragi, in ker
je Matica slovenska prevzela stroške, zato
sem se meseca novembra lanskega leta po-
prijel dela, in tukaj podajam slovenski mla-
dini prevod 9. nemškega izdanja itd. (Pred-
govor III)“.

Niže merstvo. Po hrvaškem Vekoslava
Köröskenija (Nižja mjerčina ili poljumjer-
stvo) predelal Ivan Tušek. S 106 v tekst
natisnjenimi podobami. V Ljubljani 1872. 8.
IV. 76. Založil deželni odbor Kranjski (zlasti
za gozdarske šole v Šnebergu) itd.

Knjiga prirode. Schoedler. IV. del
Botanika, z 240 podobami. Poslovenil J.
Tušek. Založila in na svetlo dala Matica
Slovenska. V Ljubljani 1875. 8. III. 161.
Natis. J. Blaznikovi dediči. Kazalo botanike
I.—III.

L. 1870 je ranjki še profesor v Zagrebu
postal odbornik Matice Slovenske v
Ljubljani, l. 1873 po smrti Lesarjevi vsled
lastne ponudbe nje tajnik, ter je spisoval
v Letopisu poročila o delovanju odborovem in
imenik družnikov njenih do lastne odpovedi